

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2022.8(153).23
УДК: 796(075):378:377

Турчинов А. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент,
начальник кафедри фізичної підготовки та спорту Національної академії Національної гвардії України,
Хацаюк О. В.,
магістр, заслужений тренер України,
старший викладач кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету №3 (превентивної діяльності) Харківського національного університету внутрішніх справ,
викладач кафедри вогневої та спеціальної підготовки факультету службово-бойової діяльності НГУ Київського інституту Національної гвардії України
Кулібаба С. О.
старший викладач кафедри фізичного виховання та ЛФК
Вінницького національного медичного університету імені М. І. Пирогова,
Задорожний К. А.,
старший викладач кафедри вогневої та спеціальної підготовки факультету службово-бойової діяльності НГУ Київського інституту Національної гвардії України
Богданов М. В.,
старший викладач кафедри спеціальної фізичної та бойової підготовки Національної академії Служби безпеки України,
Волянський В. Г.,
старший викладач кафедри вогневої та спеціальної підготовки факультету службово-бойової діяльності НГУ – начальник фізичної підготовки та спорту Київського інституту Національної гвардії України

КРИТЕРІЇ ТА РІВНІ СФОРМОВАНОСТІ ГОТОВНОСТІ ТРЕНЕРІВ З ОДНОБОРСТВ ДО ПОБУДОВИ ТАКТИЧНИХ СХЕМ ВЕДЕННЯ ДВОБОРСТВА ІЗ СУПРОТИВНИКОМ

Враховуючи результати аналізу науково-методичної, спеціальної та довідкової літератури членами науково-дослідної групи встановлено, що питанням визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості готовності тренерів з одноборств (в системі самостійної роботи) до побудови раціональних тактичних схем – присвячено недостатню кількість науково-методичних праць, що потребує подальших досліджень та підкреслює актуальність і практичну складову обраного напрямку наукової розвідки.

Головною метою дослідження є визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо до побудови тактичних схем ведення двоборства із супротивником. Під час дослідження були використані наступні методи: абстрагування, аналіз, дедукція, індукція; моделювання, порівняння, синтез, формалізація.

В результаті теоретичного дослідження членами науково-дослідної групи визначені: критерії (аналітико-оцінний змістовий, мотиваційний), а також відповідні їм основні показники (саморозвиток тренерів з одноборств у напрямі побудови ефективних тактичних схем ведення двоборства із супротивником підлеглими спортсменами на різних етапах їхньої багаторічної підготовки із використанням сучасних педагогічних технологій; сформовані уміння прийняття обґрунтованих та раціональних тактичних рішень у різноманітних варіативних умовах змагальної діяльності підлеглих спортсменів; сформовані теоретичні знання в організації навчально-тренувального процесу спортсменів, які спеціалізуються в одноборствах із використанням раціональних техніко-тактичних схем ведення навчально-тренувальних (змагальних) сутичок із різними за кваліфікацією супротивниками; формування мотиву, який виникає з потреби індивіда та закінчується його спонуканням до довершеного опанування теоретичними знаннями і практичними уміннями (навичками) необхідними для досягнення максимально-високих показників підлеглих спортсменів-одноборців у змагальній діяльності; мотивація до раціонального та ефективного конструювання (побудови) тактичних схем ведення змагальних сутичок із супротивниками різної спортивної кваліфікації підлеглими спортсменами із урахуванням їхніх потенційних можливостей у різних умовах змагальної діяльності тощо); рівні (найвищий, високий, достатній та задовільний); підходи (діяльнісний, комплексний, особистісно-зорієнтований, системний, а також структурний) – сформованості готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо (олімпійських та неолімпійських видах одноборств) до побудови тактичних схем ведення двоборства із супротивником.

Перспективи подальших досліджень у обраному напрямі наукової розвідки передбачають розроблення педагогічних умов формування готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо до побудови тактичних схем ведення двоборства із супротивником в системі їхньої самостійної роботи.

Ключові слова: боротьба самбо, змагальна діяльність, критерії, одноборства, педагогічне моделювання, рівні, самостійна робота, тактична підготовленість, теоретична підготовленість, тренери

Turchynov Artem, Khatsaiuk Oleksandr, Kulibaba Sergiy, Zadorozhnyi Kostyantyn, Bohdanov Mykhailo, Volynsky Volodymyr. Criteria and levels of readiness of trainers who specialize in Martial Arts to build tactical schemes for conducting a competitive fight with an opponent. Taking into account the results of the analysis of scientific

and methodological, special and reference literature, the members of the scientific research group established, that the issue of determining the criteria, indicators and levels of readiness of Martial Arts coaches (in the system of independent work) to build rational tactical schemes – devoted insufficient amount of scientific research, which requires the continuation of scientific research and emphasizes the relevance and practical component of the chosen direction of scientific research.

The main goal of the scientific research is to determine the criteria, indicators and levels of readiness of coaches who specialize in Sambo wrestling to build tactical schemes for conducting a competitive fight with an opponent. The following methods were used during the research: abstraction, analysis, deduction, induction; modeling, comparison, synthesis, formalization.

As a result of the theoretical research, the members of the research group determined: criteria (analytical and evaluative content, motivational), as well as their corresponding main indicators (self-development of Martial Arts coaches in the direction of building effective tactical schemes for conducting competitive matches with subordinate athletes at various stages of their long-term training with the use of modern pedagogical technologies; formed the ability to make reasonable and rational tactical decisions in various variable conditions of the competitive activity of subordinate athletes; formed theoretical knowledge in the organization of the educational and training process of athletes who specialize in Martial Arts using rational technical and tactical schemes for conducting educational and training (competitive) matches with opponents of different qualifications; the formation of a motive that arises from the need of an individual and ends with his motivation to complete mastery of theoretical knowledge and practical skills (skills) necessary to achieve the maximum-high performance of subordinate athletes who specialize in Martial Arts in competitive activities; motivation to rationally and effectively design (build) tactical schemes for conducting competitive matches with opponents of different sports qualifications by subordinate athletes, taking into account their potential capabilities in various conditions of competitive activity, etc.); levels (highest, high, sufficient and satisfactory); approaches (activity, complex, person-oriented, systemic, as well as structural) – formation of the readiness of trainers who specialize in Sambo wrestling (Olympic and non-Olympic types of Martial Arts, or sports wrestling) to the construction of tactical schemes for conducting duels with the opponent.

Prospects for further research in the chosen direction of scientific research involve the development of pedagogical conditions for the formation of the readiness of coaches who specialize in Sambo wrestling to build tactical schemes for conducting duels with an opponent in the system of their independent work.

Keywords: coaches, competitive activity, criteria, independent work, levels, Martial Arts, pedagogical modeling, Sambo wrestling, tactical preparedness, theoretical preparedness

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Враховуючи реалії сьогодення, на сьогодні формування ключових професійних компетентностей у тренерів, які спеціалізуються в олімпійських та неолімпійських видах одноборств сприяє якісна організація їхньої системи самостійної роботи (планового підвищення кваліфікації), яка передбачає розвиток теоретичних знань та практичних умінь використання раціональних тактичних схем ведення змагальних сутичок підлеглыми спортсменами із супротивниками різної спортивної кваліфікації (у різних умовах змагальної діяльності).

Формування у тренерів, які спеціалізуються в одноборствах теоретичних знань і практичних умінь реалізації дієвих тактичних схем в системі багаторічної підготовки підлеглих спортсменів – у майбутньому забезпечить підвищення показників їхньої змагальної діяльності (спортивної кваліфікації), що на сьогодні є перспективним напрямом наукової розвідки, а також важливим практичним завданням.

Дослідження виконано відповідно до планів науково-дослідної роботи: кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету №3 (превентивної діяльності) Харківського національного університету внутрішніх справ, Національної академії Національної гвардії України, Київського інституту Національної гвардії України, а також профільних кафедр вищих військових навчальних закладів (закладів вищої освіти) відповідно до договорів про міжкафедральну співпрацю (науковий проєкт «Тактика одноборств», 2021-2022 р.р.).

Аналіз останніх досліджень і публікацій (1 етап, листопад-грудень 2021 р.) у обраному напрямі наукової розвідки дозволив визначити низку учених: Ю. Стельмаха [1], Ю. Тропіна [2], P. Lima, A. Lima, A. Coelho, Y. Lima, G. Almeida, M. Bezerra, R. Oliveira [3], V. Coswig, P. Gentil, J. Bueno, B. Follmer, V. Marques, F. Del Vecchio [4], О. Хацаюка, К. Ананченка, О. Хуртенко, С. Дмитренко, Н. Бойченко [5], О. Хацаюка, С. Чередніченка, А. Дяченко, Н. Партико, А. Корольчука, Д. Стеценка, А. Антонюк [6], які у своїх працях висвітлили актуальні питання формування готовності спортсменів-одноборців до змагальної діяльності.

Не менш цікавими, виконані на високому науково-методичному рівні є напрацювання: І. Кузнецової [7], Н. Башавець, Б. Кіндзера, Ю. Таймасова, О. Зуб, В. Артеменка [8], О. Солодкої, Д. Ванюк, О. Кусовської, О. Кусовського, С. Карленка [9], О. Моргунова, А. Чудика, К. Березяк, В. Білоброва, Є. Гоговського [10] та інших учених і практиків (А. Алексеева, К. Ананченка, О. Вілігорського, А. Євтифєва, А. Кошури, В. Приходька) – у яких розкриті особливості формування готовності тренерів з олімпійських та неолімпійських видів спорту до професійної діяльності.

Заслуговують уваги наукові праці учених: М. Агєєва, Д. Запольського [11], А. Никитенка, В. Бусола, С. Нікітенка, В. Шуберта, В. Бусола [12], Г. Гончара, Т. Булгакової, С. Лазоренко, С. Хоменка, Р. Стасюка [13], Ю. Самсонова, С. Ільченка, О. Маркова, Н. Партико, С. Бородіна, К. Дяченка, Б. Кушнарєва [14] та інших фахівців (С. Гуменюк, О. Мозолева, П. Рибалки, В. Сазонова, В. Тодорова) – у яких розкриваються особливості визначення відповідних критеріїв, показників та рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців з олімпійського та професійного спорту (фізичного виховання різних груп населення), а також діючих тренерів з одноборств до професійної діяльності.

Підсумовуючи результати аналізу науково-методичної, спеціальної та довідкової літератури встановлено, що питанням визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості готовності тренерів з одноборств (в системі

самостійної роботи) до побудови раціональних тактичних схем – присвячено недостатню кількість науково-методичних праць, що потребує подальших досліджень та підкреслює актуальність і практичну складову обраного напрямку наукової розвідки.

Мета статті. Головною метою дослідження є визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо до побудови тактичних схем ведення двоборства із супротивником.

Для досягнення мети дослідження планувалося вирішити наступні завдання:

- провести аналіз науково-методичної, спеціальної та довідкової літератури у напрямі формування готовності спортсменів, які спеціалізуються в одноборствах до змагальної діяльності;
- здійснити моніторинг Інтернет – джерел (аналіз спеціальної та довідкової літератури у напрямі формування готовності тренерів з олімпійських та неолімпійських видів спорту (зокрема – одноборств) до професійної діяльності;
- провести аналітичний огляд низки наукових праць у яких викладені результати визначення відповідних критеріїв, показників та рівнів сформованості готовності майбутніх фахівців з олімпійського та професійного спорту (фізичного виховання різних груп населення), а також діючих тренерів з одноборств до професійної діяльності.

Методи дослідження. Під час дослідження були використані наступні методи: абстрагування, аналіз, дедукція, індукція; моделювання, порівняння, синтез, формалізація тощо. Крім цього було використано особистий досвід організації системи самоосвіти (професійної підготовки, підвищення кваліфікації тощо) фахівців фізичного виховання різних груп населення.

Виклад основного матеріалу дослідження. У динаміці 1 етапу членами науково-дослідної групи (НДГ) визначені сутнісні характеристики формування готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо (спортивний та бойовий розділи, пляжне самбо) до побудови тактичних схем ведення двоборства із супротивником. Відповідно до результатів моніторингу Інтернет – джерел (аналізу спеціальної та довідкової літератури [7-12]) встановлено, що інтегральними показниками, що демонструють рівень сформованості зазначеної вище готовності (професійних компетентностей) представників досліджуваної категорії є відповідні критерії, а також рівні.

У динаміці другого етапу (січень-березень 2022 р.) нашу увагу привернули роботи учених: В. Левківа [15], І. Євстігнеєвої [16] та інших фахівців (А. Алексєєва, Г. Арзютова, О. Задорожної, О. Моргунова, О. Радкевича, П. Рибалки), у яких розкриваються особливості визначення змістових характеристик поняття – «критерій». У свою чергу, «критерій» є – «підставою для оцінки, визначення або класифікації чогось; мірилом. Критерієм правильності теоретичних висновків, як відомо, є практика ...» (Академічний тлумачний словник [17]).

Відповідно до вище викладеного вважаємо, що зміст зазначеного вище поняття залежить від об'єкту (предмету) дослідження, а «аналіз» доцільно розглядати як специфічний науковий інструментарій управління якістю самоосвіти тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо актуальними та високофункціональними педагогічними технологіями (моделями) тощо, що забезпечують формування:

- 1) теоретичних знань основ тактики та тактичної підготовленості у обраному виді спорту;
- 2) практичних навичок визначення основних факторів, що характеризують сприятливі умови для реалізації спортсменами технічних дій із урахуванням їхніх індивідуально-типологічних особливостей та наявного рівня всебічної підготовленості;
- 3) теоретичних умінь та практичної підготовленості у виборі оптимальних способів тактичної підготовки та створення сприятливих умов для проведення одноборцями технічних дій;
- 4) методичних знань необхідних для організації системи навчання тактиці проведення спортсменами техніко-тактичних дій у різних умовах змагальної діяльності (на фоні значного психофізичного навантаження) тощо.

Аналізуючи низку наукових праць [1, 2, 7, 11, 13] доцільно констатувати, що «аналіз» – є підґрунтям об'єктивного оцінювання сформованості професійних компетентностей представників досліджуваної категорії, який безпосередньо впливає на систему всебічної підготовки одноборців (самбістів різних вікових груп та вагових категорій), зокрема – на їхню тактичну підготовленість. Необхідно підкреслити, що саме об'єктивний аналіз всебічної підготовленості одноборців, дозволяє тренерам оптимізувати навчально-тренувальний процес, що сприятиме успішній їхній змагальній діяльності.

Підсумовуючи вище перелічене вважаємо, що «критерій сформованості готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо до побудови тактичних схем ведення двоборства із супротивником» – є мірилом для визначення та об'єктивного оцінювання фактичного його стану, який є сукупністю ознак для формування ствердження про ступінь відповідності фактичного рівня сформованості зазначеної вище «готовності» із урахуванням «Правил боротьби самбо» [18] вимогам.

Під час подальшої дослідно-аналітичної роботи нашу увагу привернули наукові праці учених: О. Донець [19], С. Смирновського, С. Смерчинської, С. Куніковського, К. Гандзіарського [20] та інших фахівців обраного напрямку наукової розвідки (Ж. Бережної, О. Вілігорського, С. Івашьова, В. Левківа, О. Радкевича). Це у свою чергу дозволило членам науково-дослідної групи виділити тотожні для представників досліджуваної категорії «критеріїв оцінювання», а саме: аналітико-оцінного, змістового та мотиваційного. Необхідно підкреслити, що відповідний «критерій» потребує об'єктивного оцінювання за низкою «показників».

Таким чином, зміст «критерію» за своїми сутнісними характеристиками та об'ємом є більш ширшим, ніж зміст відповідного «показника». Крім цього, «показник» є складовою часткою «критерію», тому ступінь його впливу та прояву, якісна характеристика, а також визначеність «критерію» буде виражатися певними кількісними (якісними) показниками. Необхідно підкреслити, що «показники» є провідною ланкою в процесі порівняльного аналізу (діагностування), тому «показник» є об'єктивним відображенням (доказом), а також відповідним засобом якісного (достовірного) оцінювання

досягнень процесів і явищ які підлягають дослідженню. Враховуючи вище викладене членами НДГ проведено визначення основних «показників» перелічених вище «критеріїв» (див. табл. 1).

Таблиця 1

«Критерії», «показники» сформованості готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо до побудови тактичних схем ведення двоборства із супротивником

№ з/п	«критерії»	«показники»
1.	Аналітико-оцінний	Саморозвиток (самовдосконалення) тренерів з одноборств у напрямі побудови ефективних (раціональних) тактичних схем ведення двоборства із супротивником підлеглими спортсменами на різних етапах їхньої багаторічної підготовки (у різних умовах змагальної діяльності) із використанням сучасних педагогічних технологій (моделей, методик, педагогічних умов тощо). Здібності до самодіагностики (критичного аналізу). Сформовані навички (професійні компетентності), що забезпечують самооцінювання і саморегуляцію в системі самоосвіти (підвищення кваліфікації) та професійної діяльності. Сформовані уміння прийняття обґрунтованих та раціональних тактичних рішень у різноманітних варіативних умовах змагальної діяльності підлеглих спортсменів. Готовність до: роботи в команді (тренерському штабі); співпраці, взаємодопомозі, а також конструктивного діалогу із тренерами різного рівня
		професійного розвитку тощо. Сформовані уміння та практичні навички контролю за особистим психофізичним станом під час різнопланової професійної діяльності (на різних етапах багаторічної підготовки підлеглих спортсменів). Здібності до використання у професійній діяльності сучасних технічних засобів навчання (наукового інструментарію), що оптимізує технічну та тактичну підготовленість одноборців на різних етапах їхньої багаторічної підготовки.
2.	Змістовий	Сформовані теоретичні знання в організації навчально-тренувального процесу спортсменів, які спеціалізуються в одноборствах із використанням раціональних техніко-тактичних схем ведення навчально-тренувальних (змагальних) сутичок із різними за кваліфікацією супротивниками. Формування мотиву, який виникає з потреби індивіда та закінчується його спонуканням до довершеного опанування теоретичними знаннями і практичними уміннями (навичками) необхідними для досягнення максимально-високих показників підлеглих спортсменів-одноборців у змагальній діяльності. Сформовані практичні навички у побудові раціональних та ефективних тактичних схем, уміння моделювати тактичні ментальні карти, досвід змагальної діяльності у якості тренера-наставника (головного тренера) тощо. Професійна зрілість (свідомість, самосвідомість, само-мотивація тощо). Сформовані високі професійно-прикладні уміння (практичні навички), що забезпечують досягнення максимально високих показників змагальної діяльності підлеглих спортсменів.
3.	Мотиваційний	Мотивація до раціонального та ефективного конструювання (побудови) тактичних схем ведення змагальних сутичок із супротивниками різної спортивної кваліфікації підлеглими спортсменами із урахуванням їхніх потенційних можливостей у різних умовах змагальної діяльності. Прояв інтересу, зацікавленості до: підвищення фахових компетентностей; підтримання оптимальної спортивної форми (враховуючи вікову групу); формування тактичного мислення; оптимізації засобів, форм, методів тощо багаторічної підготовки підлеглих спортсменів-одноборців на різних етапах їхньої багаторічної підготовки; педагогічного моделювання тощо. Формування практичних навичок у напрямі побудови раціональних тактичних схем ведення змагальних сутичок підлеглими спортсменами-одноборцями із різними за силою супротивниками.
Авторська розробка: А. Турчинов, О. Хацаюк, С. Кулібаба, К. Задорожний, М. Богданов, В. Волянський		

Членами науково-дослідної групи очікується, що використання у професійній діяльності представників досліджуваної категорії перелічених у табл. 1 «критеріїв», а також відповідних тактичних схем, ментальних тактичних карт (форм, моделей, педагогічних технологій, педагогічних умов тощо) – сприятиме стійкому та прискореному формуванню у них ключових професійних компетентностей, що у майбутньому забезпечить високо результативну

змагальну діяльність підлеглих спортсменів-одноборців. Враховуючи вище перелічене доцільно констатувати, що для будь-якого «критерію» характерною ознакою є наявність відповідних «показників», які відображають найбільш важливі, а також інформативні характеристики (властивості) «об'єкту», що забезпечують його існування.

Відповідно до плану теоретичного дослідження, заключний блок передбачав визначення ефективних «підходів». Аналізуючи результати чисельних наукових досліджень [2, 4, 7, 9, 13, 16] членами НДГ встановлено, що найбільш актуальними та ефективними підходами для досягнення мети дослідження є: діяльнісний, комплексний, особистісно-зорієнтований, системний, а також структурний «підходи». Крім цього, враховуючи результати отримані в процесі попередньої дослідно-аналітичної роботи [1, 2, 5, 7, 9, 10] пропонуємо до використання в системі об'єктивного оцінювання готовності тренерів (які спеціалізуються в одноборствах) до побудови тактичних схем ведення двоборства із супротивником наступних рівнів: найвищого, високого, достатнього та задовільного.

Висновки і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. В результаті теоретичного дослідження членами науково-дослідної групи визначенні *критерії* (аналітико-оцінний змістовий, мотиваційний), основні *показники* (саморозвиток тренерів з одноборств у напрямі побудови ефективних тактичних схем ведення двоборства із супротивником підлеглими спортсменами на різних етапах їхньої багаторічної підготовки із використанням сучасних педагогічних технологій; сформовані уміння прийняття обґрунтованих та раціональних тактичних рішень у різноманітних варіативних умовах змагальної діяльності підлеглих спортсменів; сформовані теоретичні знання в організації навчально-тренувального процесу спортсменів, які спеціалізуються в одноборствах із використанням раціональних техніко-тактичних схем ведення навчально-тренувальних (змагальних) сутичок із різними за кваліфікацією супротивниками; формування мотиву, який виникає з потреби індивіда та закінчується його спонуканням до довершеного опанування теоретичними знаннями і практичними вміннями (навичками) необхідними для досягнення максимально-високих показників підлеглих спортсменів-одноборців у змагальній діяльності; мотивація до раціонального та ефективного конструювання (побудови) тактичних схем ведення змагальних сутичок із супротивниками різної спортивної кваліфікації підлеглими спортсменами із урахуванням їхніх потенційних можливостей у різних умовах змагальної діяльності тощо), *рівні* (найвищий, високий, достатній та задовільний) та *підходи* (діяльнісний, комплексний, особистісно-зорієнтований, системний, а також структурний), що забезпечує формування готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо (олімпійських та неолімпійських видах одноборств) до побудови тактичних схем ведення двоборства із супротивником.

Результати теоретичного дослідження впровадженні у систему самостійної роботи тренерів з одноборств: Вінницької, Київської, Львівської та Харківської областей України. Перспективи подальших досліджень у обраному напрямі наукової розвідки передбачають розроблення педагогічних умов формування готовності тренерів, які спеціалізуються в боротьбі самбо до побудови тактичних схем ведення двоборства із супротивником.

Література

1. Стельмах Ю.Ю. Побудова тренувального процесу спортсменок високої кваліфікації у вільній боротьбі з урахуванням особливостей жіночого організму : дис. ... канд. наук з фізичного виховання та спорту : 24.00.01. Київ, 2014. 196 с.
2. Тропін Ю.М. Вдосконалення спеціальної фізичної та техніко-тактичної підготовки кваліфікованих спортсменів в греко-римській боротьбі з урахуванням різних стилів протиборства : дис. ... канд. наук з фізичного виховання та спорту : 24.00.01. Харків, 2016. 24 с.
3. Lima, P.O., Lima, A.A., Coelho, A.C., Lima, Y.L., Almeida, G.P., Bezerra, M.A., de Oliveira, R.R. (2017). Biomechanical Differences in Brazilian Jiu-Jitsu Athletes: The Role of Combat Style. *Int J Sports Phys Ther*, 12, 67-74.
4. Coswig, V.S., Gentil, P., Bueno, J.C., Follmer, B., Marques, V.A., Del Vecchio, F.B. (2018). Physical fitness predicts technical-tactical and time-motion profile in simulated Judo and Brazilian Jiu-Jitsu matches. *PeerJ*, 6, e4851.
5. Хацаюк О.В., Ананченко К.В., Хуртенко О.В., Дмитренко С.М., Бойченко Н.В. Дослідження технічного арсеналу бійців ММА високої кваліфікації. *Науково-методичний журнал «Єдиноборства»*. Харків, 2020. – № 3 (17). С. 360-381.
6. Хацаюк О., Чередніченко С., Дяченко А., Партико Н., Корольчук А., Стеценко Д., Антонюк А. Результати дослідно-експериментальної перевірки програми техніко-тактичної підготовленості дзюдоїстів-ветеранів. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ, 2021. – Вип. 7 (138). С. 124-131.
7. Кузнецова І.Ю. Модель реалізації педагогічних умов формування готовності майбутніх тренерів зі східних одноборств до професійної діяльності у дитячо-юнацьких спортивних школах. *Scientific Journal «Virtus»*. Сватово, 2018. – № 29. С. 42-46.
8. Башавець Н.А., Кіндзер Б.М., Таймасов Ю.С., Зуб О.В., Артеменко В.В. Удосконалення професійних компетентностей тренерів з одноборств. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя, 2020. – Вип. 73 (Т. 1). С. 47-53.
9. Солодка О.В., Ванюк Д.В., Кусовська О.С., Кусовський О.О., Карпенко С.І. Програма формування професійних компетентностей тренерів з одноборств у системі самоосвіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. Запоріжжя, 2021. – № 76 (т. 3). С. 32-38.
10. Моргунов О.А., Чудик А.В., Березяк К.М., Білобров В.М., Гоговський Є.В. Удосконалення фахової підготовки тренерів з одноборств у системі самоосвіти. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Київ, 2021. – Вип. 81. С. 166-172.
11. Агеев М., Запольський Д. Критерії оцінювання фізичної підготовленості юних борців вільного стилю на етапі спеціалізованої базової підготовки. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ, 2020. – Вип. 2 (122). С. 9-12.

12. Никитенко А., Бусол В., Нікітенко С., Шуберт В., Бусол В. Критерії визначення підготовленості боксерів та фехтувальників різної кваліфікації. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ, 2020. – Вип. 1 (121). С. 70-75.
13. Гончар Г., Булгакова Т., Лазоренко С., Хоменко С., Стасюк Р. Критерії, рівні сформованості готовності фахівців фізичного виховання та спорту до використання методики кінезіологічного тейпування в професійній діяльності. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ, 2021. – Вип. 9 (140). С. 31-36.
14. Самсонов Ю., Ільченко С., Марков О., Партико Н., Бородин С., Дяченко К., Кушнарьов В. Критерії та сформованості готовності здобувачів вищої освіти, які спеціалізуються в практичній стрільбі до змагальної діяльності. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). Київ, 2021. – Вип. 2 (146). С. 106-111.
15. Левків В. Шляхи узгодження вітчизняних вимог до кваліфікації спортивних тренерів з європейськими стандартами тренерської діяльності. Фізична активність, здоров'я і спорт. Київ, 2016. – № 4 (26). С. 76-83.
16. Євстігнеєва І.В. Теоретичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичної культури та спорту до практичної діяльності. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. Запоріжжя, 2017. – № 52 (105). С. 93-101.
17. Словник української мови (Академічний тлумачний словник). URL: <http://sum.in.ua/s/kryterij> (дата звернення: 16.07.2022).
18. Правила спортивних змагань з боротьби самбо (спортивний розділ, бойовий розділ пляжне самбо). URL: https://drive.google.com/file/d/1_KZZcXDIV2djRyoBr1apVt6TkqQU-nUy/view?nbsp (дата звернення: 18.07.2022).
19. Донець О. Критерії інформативності про рівень розвитку фізичної якості гнучкості кикбоксерів на початковому етапі тренування. Молода спортивна наука України. Львів, 2013. – Вип. 1. С. 50-55.
20. Смирновський С., Смерчинська С., Куніковський С., Гандзіарський К. Критерії обдарованості у спортивних єдиноборствах. Молода спортивна наука України. Львів, 2020. – Вип. 1. С. 28-29.

References

1. Stelmakh Yu. Construction of the training process of highly qualified female athletes in freestyle wrestling considering the characteristics of the female body: dis. ... Cand. of Sciences in Phys. Educ. and Sports: 24.00.01. Kyiv, 2014. 196 p.
2. Tropin Yu. Improvement of special physical and technical-tactical training of qualified athletes in Greco-Roman wrestling considering different styles of wrestling: abstr. dis. ... Cand. of Sciences in Phys. Educ. and Sports: 24.00.01. Kharkiv, 2016. 24 p.
3. Lima, P.O., Lima, A.A., Coelho, A.C., Lima, Y.L., Almeida, G.P., Bezerra, M.A., de Oliveira, R.R. (2017). Biomechanical Differences in Brazilian Jiu-Jitsu Athletes: The Role of Combat Style. *Int J Sports Phys Ther*, 12, 67-74.
4. Coswig, V.S., Gentil, P., Bueno, J.C., Follmer, B., Marques, V.A., Del Vecchio, F.B. (2018). Physical fitness predicts technical-tactical and time-motion profile in simulated Judo and Brazilian Jiu-Jitsu matches. *PeerJ*, 6, e4851.
5. Khatsaiuk O., Ananchenko K., Khurtenko O., Dmytrenko S., Boychenko N. Study of the technical arsenal of highly qualified MMA fighters. *Scientific and methodical magazine "Martial Arts"*. Kharkiv, 2020. – № 3 (17). P.p. 360-381.
6. Khatsayuk O., Cherednichenko S., Dyachenko A., Partiko N., Korolchuk A., Stetsenko D., Antonyuk A. Results of experimental testing of the program of technical and tactical training of veteran judokas. *Scientific journal of the National Pedagogical University named after MP Drahomanov. Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Kyiv, 2021. – Issue 7 (138). P.p. 124-131.*
7. Kuznetsova I. Model of implementation of pedagogical conditions for formation of readiness of future coaches from eastern Martial Arts for professional activity in children's and youth sports schools. *Scientific Journal "Virtus"*. Svatovo, 2018. – № 29. P.p. 42-46.
8. Bashavets N., Kindzer B., Taimasov Yu., Zub O., Artemenko V. Improvement of professional competencies of Martial Arts coaches. *Pedagogy of the formation of a creative personality in higher and secondary schools. Zaporizhzhia*, 2018. – № 1 (56). P.p. 47-53.
9. Solodka O., Vanyuk D., Kusovska O., Kusovskyi O., Karpenko S. The program for the formation of professional competencies of Martial Arts coaches in the self-education system. *Zaporizhzhia*, 2018. – № 76 (3). P.p. 32-38.
10. Morgunov O., Chudyk A., Berezyak K., Bilobrov V., Gogovskyi E. Improvement of professional training of Martial Arts coaches in the system of self-education. *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 5. Pedagogical sciences: realities and prospects. Kyiv, 2021. – Issue 81. P.p. 166-172.*
11. Ageev M., Zapolskyi D. Criteria for evaluating the physical fitness of young freestyle wrestlers at the stage of specialized basic training. *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Kyiv, 2020. – Issue 2 (122). P.p. 9-12.*
12. Nikitenko A., Busol V., Nikitenko S., Shubert V., Busol V. Criteria for determining the fitness of boxers and fencers of different qualifications. *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Kyiv, 2020. – Issue 1 (121). P.p. 70-75.*
13. Gonchar G., Bulgakova T., Lazorenko S., Khomenko S., Stasyuk R. Criteria, levels of readiness of physical education and sports specialists to use the kinesiological taping technique in professional activity. *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Kyiv, 2021. – Issue 9 (140). P.p. 31-36.*

14. Samsonov Yu., Ilchenko S., Markov O., Partiko N., Borodin, S., Dyachenko K., Kushnaryov B. Criteria and formation of readiness of higher education graduates who specialize in practical shooting for competitive activities. Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Series № 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports). Kyiv, 2021. – Issue 2 (146). P.p. 106-111.

15. Levkiv V. Ways of harmonizing domestic requirements for the qualification of sports coaches with European standards of coaching activity. Physical activity, health and sports. Kyiv, 2016. – № 4 (26). P.p. 76-83.

16. Evstigneeva I.V. Theoretical principles of professional training of future specialists in physical culture and sports for practical activities. Pedagogy of creative personality formation in higher and secondary schools. Zaporizhzhia, 2017. – № 52 (105). P.p. 93-101.

17. Dictionary of Ukrainian (academic explanatory dictionary). URL: <http://sum.in.ua/s/kryterij> (date of application: 16.07.2022).

18. Rules of Sambo wrestling competitions (Sambo wrestling, combat Sambo, beach Sambo).URL: https://drive.google.com/file/d/1_KZZcXDIV2dj-RyoBr1apVt6TkgQU-nUy/view?nbspc (date of application: 18.07.2022).

19. Donets O. Criteria of informativeness about the level of development of the physical quality of flexibility of kickboxers at the initial stage of training. Young sports science of Ukraine. Lviv, 2013. – № 1. P.p. 50-55.

20. Smyrnovsky S., Smerchynska S., Kunikovskiy S., Gandziarskiy K. Criteria of giftedness in Martial Arts. Young sports science of Ukraine. Lviv, 2020. – № 1. P.p. 28-29.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2022.8(153).24

УДК: 378.147:[351.743:796](477)(045)

Хацяюк О. В.,
магістр, заслужений тренер України,
старший викладач кафедри тактичної та спеціальної фізичної підготовки факультету №3 Харківського
національного університету внутрішніх справ,
викладач кафедри вогневої та спеціальної підготовки факультету службово-бойової діяльності НГУ
Київського інституту Національної гвардії України,
Гіренко С. П.
кандидат педагогічних наук, доцент, заступник декана факультету №2 з навчально-методичної роботи
Харківського національного університету внутрішніх справ,
Ванюк Д. В.,
кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, доцент кафедри фізичної культури і спорту
Запорізького національного університету,
Волянський В. Г.,
старший викладач кафедри вогневої та спеціальної підготовки факультету службово-бойової діяльності
НГУ – начальник фізичної підготовки та спорту Київського інституту Національної гвардії України,
Задорожний К. А.,
старший викладач кафедри вогневої та спеціальної підготовки факультету службово-бойової діяльності
НГУ Київського інституту Національної гвардії України
Лазоренко С. С.,
аспірант кафедри теорії та методики фізичної культури
Сумського Державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка,
Десямба М. М.,
викладач кафедри вогневої та спеціальної підготовки факультету службово-бойової діяльності НГУ
Київського інституту Національної гвардії України

ВПРОВАДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ В СИСТЕМУ СФП МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ

Відповідно до результатів моніторингу спеціалізованих Інтернет-джерел, аналізу науково-методичної та довідкової літератури членами науково-дослідної групи встановлено, що питанням впровадження високофункціональних кардіотренажерів в систему спеціальної фізичної підготовки майбутніх офіцерів Національної гвардії України (представників сектора безпеки і оборони України із правоохоронними функціями) – присвячено недостатню кількість науково-методичних праць, що потребує подальших наукових розвідок та підкреслює актуальність і практичну складову обраного напрямку дослідження.

Головною метою дослідження є розроблення, а також апробація проєкту нормативної бази для впровадження у систему спеціальної фізичної підготовки майбутніх офіцерів Національної гвардії України лижного тренажера «Concept 2 Skierg». Під час дослідження були використані наступні методи: абстрагування, аналіз і синтез, індукція (дедукція), моделювання, математично-статистичні (кореляційного аналізу, факторного аналізу) тощо.

В результаті емпіричного дослідження членами науково-дослідної групи розроблено, а також апробовано проєкт нормативної бази для впровадження у систему спеціальної фізичної підготовки майбутніх офіцерів Національної гвардії України лижного тренажера «Concept 2 Skierg». Крім цього, розроблені умови виконання експериментальної фізичної вправи 32 г. Функціональна витривалість (із використанням лижного тренажера «Concept 2 Skierg») та відповідні нормативні показники визначення рівня спеціальної фізичної підготовленості